

Globale definitie van het sociaal werk

Onderstaande definitie werd goedgekeurd door de algemene vergaderingen van de IFSW en de IASSW in juli 2014.

Global definitie van het sociaal werk beroep:

'Sociaal werk is een op de praktijk gebaseerd beroep en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve sociale verantwoordelijkheid en respect voor vormen van diversiteit staan centraal in het sociaal werk. Onderbouwd door sociaalwerktheorieën, sociale- en menswetenschappen en inheemse of lokale vormen van kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen.'

De bovenstaande definitie kan naar gelang de nationale en/of regionale situatie versterkt worden'.

Toelichtingen bij de globale definitie van sociaal werk

In deze toelichtingen worden de kernbegrippen die in de definitie gebruikt worden uitgelegd en geconcretiseerd in relatie tot de kerntaken, mandaten, de principes, de kennis en praktijk van het sociaal werk.

KERNTAKEN EN MANDATEN

De mandaten en kerntaken van het sociaal werk beroep omvatten het bevorderen van sociale verandering, sociale ontwikkeling, sociale cohesie en empowerment en bevrijding van mensen.

Sociaal werk is een op de praktijk gebaseerd beroep en een academische discipline die erkent dat onderling verweven historische, socio-economische, culturele, ruimtelijke, politieke en persoonlijke factoren zowel kansen als belemmeringen kunnen zijn voor het welzijn van de mens en zijn ontwikkeling. Structurele barrières dragen bij tot de bestanding van vormen van ongelijkheid, discriminatie, uitbuiting en onderdrukking. Gezien de uiteindelijke doelstellingen van de emancipatorische praktijk empowerment en bevrijding zijn, is het essentieel een kritisch bewustzijn te ontwikkelen door reflectie op de structurele oorzaken van onderdrukking en/of privileges op basis van criteria als ras, klasse, taal, religie, gender, handicap, cultuur of seksuele oriëntatie. Het zal van daaruit emancipatorische actiestrategieën ontwikkelen om deze structurele en persoonlijke barrières te bestrijden. In solidariteit met zij die benadeeld worden, streeft het beroep naar het verlichten van armoede, de bevrijding van de kwetsbaren en onderdrukten en bevordert het sociale inclusie en sociale cohesie.

Het sociale veranderingsmandaat is gebaseerd op het uitgangspunt dat sociaalwerkinterventies opgezet worden wanneer de actuele situatie, zij het op persoonlijk, familiaal, groeps-, gemeenschaps- of samenlevingsniveau zo ingeschat wordt dat verandering en ontwikkeling noodzakelijk zijn. Het wordt gedreven vanuit de noodzaak om de structurele condities die tot marginalisering, sociale uitsluiting en onderdrukking leiden, te bestrijden en te veranderen. Sociale veranderingsinitiatieven erkennen de plaats van het actorschap van mensen bij bevorderen van mensenrechten en economische, ecologische- en sociale rechtvaardigheid. Het beroep richt zich evenzeer op het behoud van sociale stabiliteit in zoverre deze stabiliteit niet misbruikt wordt om bepaalde personen of groepen personen te marginaliseren of te onderdrukken.

Sociale ontwikkeling dient te worden begrepen als het opzetten van gerichte interventiestrategieën, wenselijke einddoelen en een beleidsvisie. Dit laatste aspect komt bovenop de meer courante residuele en institutionele kaders. Gericht op duurzame ontwikkeling is het gebaseerd op holistische bio-psycho-sociale, spirituele inschattingen en op interventies die de micro-macro opdeling overstijgen. Het richt zich daarom op meervoudige systeemniveaus in de analyse alsook en op intersectorale en interprofessionele samenwerking. Het geeft prioriteit aan sociaal structurele en economische ontwikkeling en het onderschrijft geenszins de algemeen aanvaarde visie dat economische groei een voorwaarde zou zijn voor sociale ontwikkeling.

PRINCIPES

De overkoepelende principes van het sociaal werk zijn: respect voor de inherente waarde en waardigheid van mensen, het beginsel geen schade te berokkenen, respect voor diversiteit en de handhaving van mensenrechten en sociale rechtvaardigheid.

Het bepleiten en handhaven van mensenrechten en sociale rechtvaardigheid zijn de drijfveer en legitimatie van het sociaal werk. Het sociaal werk beroep erkent dat mensenrechten onlosmakelijk verbonden zijn met collectieve verantwoordelijkheid. Het concept collectieve verantwoordelijkheid legt de nadruk op het gegeven dat individuele mensenrechten alleen maar gerealiseerd kunnen worden als mensen verantwoordelijkheid voor elkaar en voor hun omgeving opnemen en op het belang van het opzetten van wederkerige relaties in gemeenschappen. Vandaar ligt er een belangrijkste focus van het sociaal werk op het pleiten voor mensenrechten op alle niveaus; en als mensen verantwoordelijkheid opnemen voor elkaars welzijn, ondersteunt het sociaal werk dit met respect voor onderlinge afhankelijkheid van mensen en de verbondenheid met hun omgeving.

Sociaal werk gaat zowel voor de eerste, tweede als derde generatie mensenrechten. De eerste generatie mensenrechten refereert naar burgerlijke en politiek rechten als daar zijn: vrije meningsuiting en gewetensvrijheid, vrijwaring van foltering en willekeurige vrijheidsberoving. De tweede generatie mensenrechten verwijst naar de sociaaleconomische en culturele rechten die ook het recht omvat op gepast niveau van onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting en het recht om de regionale taal of taal van een minderheid in het particuliere en openbare leven te gebruiken. Ten slotte omvat het de derde generatie mensenrechten die de focus legt op de natuurlijke omgeving en het recht op biodiversiteit van de soorten en intergenerationele rechtvaardigheid. Deze rechten zijn onderling afhankelijk, versterken elkaar wederzijds en omvatten zowel individuele en collectieve rechten.

In bepaalde gevallen zullen principes als 'het niet schaden beginsel' en 'het respect voor diversiteit' conflicterende en onderling strijdige waarden zijn, bijvoorbeeld in het geval waar in naam van de culturele rechten, 'het recht op leven' inbegrepen dat van groepen als vrouwen, homoseksuelen geschonden worden. De 'Global Standards for Social Work Education and Training' document bespreekt deze complexe kwestie met een pleidooi om sociaal werkers in elementaire mensenrechtenbenadering op te leiden, met een bijkomende nota die stelt:

Een dergelijke benadering kan in gevallen waar bepaalde culturele geloofsovertuigingen, waarden en tradities fundamentele mensenrechten schenden, een constructieve confrontatie en verandering faciliteren. Gezien een cultuur dynamisch en sociaal geconstrueerd is, kan ze ook aan deconstructie onderworpen worden en wijzigen. Een dergelijke constructieve confrontatie, deconstructie en verandering kan mogelijk gemaakt worden door op bepaalde particuliere waarden, geloofsovertuigingen en tradities in te gaan en te begrijpen om op die manier door

middel van een kritische en reflectieve dialoog met de leden van de culturele groepen in gesprek te gaan over die bredere mensenrechtenkwesities.

Kennis

Sociaal werk is zowel inter- als transdisciplinair en put uit een breed scala van wetenschappelijke theorieën en onderzoek. 'Wetenschap' moet in deze context in zijn meest elementaire betekenis begrepen worden, namelijk als 'kennis'. Sociaal werk put eveneens op de eigen permanent ontwikkelende theoretische fundering en onderzoek alsook uit theorieën uit andere menswetenschappen. Gemeenschapsontwikkeling, sociale pedagogie, bestuurlijke wetenschappen, antropologie, ecologie, economie, onderwijs, management, kindzorg, psychiatrie, psychologie, openbare gezondheidszorg en sociologie maken daar deel van uit maar is daar niet toe beperkt. De uniciteit van het sociaalwerkonderzoek en -theorie ligt hierin dat het over toegepast en emancipatorisch onderzoek en theorievorming gaat. Verder wordt veel sociaalwerkonderzoek in co-creatie met de gebruikers van diensten in een interactief, dialogisch proces opgezet en is van daaruit door specifieke praktijkomgevingen geïnspireerd.

Deze voorgestelde definitie erkent dat sociaal werk niet alleen vorm krijgt in specifieke praktijkomgevingen en door westerse theorieën maar eveneens door indigene kennis of lokale vormen van weten. Voor een deel heeft de erfenis van het kolonialisme ervoor gezorgd dat westerse theorieën en kennis exclusieve geldigheid verworven hebben en dat lokale vormen van weten gedevalueerd, uitgeschakeld en gehegemoniseerd werden door westerse theorie en kennis. De voorgestelde definitie wil dit proces stopzetten en omkeren door te erkennen dat indigene volkeren mensen en volkeren in elke regio, land of gebied eigen waarden hebben, specifieke manieren van weten kennen, eigen vormen van kennisoverdracht hanteren en onschatbare bijdragen geleverd hebben aan de wetenschap. Sociaal werk wil die historisch westerse wetenschappelijke kolonialiserende en hegemonische opstelling rechtzetten door te luisteren naar en te leren van inheemse volkeren van over heel de wereld. Op deze manier zal kennis in het sociaal werk in co-creatie met- en geïnformeerd door indigene volkeren opgebouwd worden en zal die kennis ook meer gepast ingezet worden; niet alleen op het lokale vlak maar ook internationaal. Geïnspireerd door de benadering van de VN omschrijft de IFSW inheemse volkeren als volgt:

- Ze leven in (of onderhouden sterke relaties met) duidelijk afgebakende geografische voorouderlijke gebieden.
- Ze zijn geneigd afzonderlijke sociale, economische en politieke instellingen in hun gebieden in stand te houden.
- Typerend is dat ze als afzonderlijke culturele, geografische en institutionele eenheden willen blijven bestaan, eerder dan zich volledig te assimileren in de nationale samenleving.
- Ze omschrijven zichzelf als inheems of tribaal.

<http://ifsw.org/policies/indigenous-peoples>¹

PRAKTIJK

De legitimering en mandaat van het sociaal werk zit in de interventies op de raakpunten waar mensen met hun omgevingen interageren. Deze omgeving omvat de verschillende sociale systemen waarin mensen ingebed zijn en hun natuurlijke, geografische omgeving die een grote invloed op het leven van mensen heeft. De participatieve methodologie waar sociaal werk voor staat, wordt weerspiegeld in de uitdrukking:

¹ (Deze link werkt niet). Gelijkwaardig alternatie is [Factsheet](#) of [nieuwsoverzicht](#) van unric.org

‘stimuleert mensen en structuren om problemen en levensvragen aan te pakken en welzijn te bevorderen’. Het sociaal werk werkt zoveel als mogelijk met, in plaats van voor mensen. Overeenkomstig het sociale ontwikkelingsparadigma zetten sociaal werkers een reeks van vaardigheden, technieken, strategieën, principes en activiteiten in op de verschillende systeem niveaus. Ze zijn gericht op het behoud van die systemen en/of inspanningen voor systeemverandering. Sociaalwerkpraktijken omvatten een reeks activiteiten waaronder diverse vormen van therapie en counseling, groepswork, en gemeenschapswork; analyse en beleidsvoorstellen; pleitbezorging en politieke interventies. Vanuit het emancipatorische perspectief in de definitie zijn sociaalwerkstrategieën gericht op het geven van hoop, op het verhogen van eigenwaarde en op de creatieve mogelijkheden van mensen. Vanuit dit emancipatorische perspectief bestrijdt het onderdrukkende machtsdynamieken en structurele bronnen van onrecht. Op die manier vormt het de ‘micro-macro’ - en de ‘persoonlijke-politieke’ dimensies van de interventies tot een coherent geheel. De holistische focus van sociaal werk is weliswaar universeel maar de prioriteiten van sociaalwerkpraktijken zullen soms naar gelang de historisch, culturele, politieke en sociaaleconomisch omstandigheden van land tot land verschillen.

Sociaal werkers hebben de verantwoordelijkheid om de wereldwijd waarden en principes in deze definitie te verdedigen, aan te vullen en waar te maken. Een sociaalwerkdefinitie kan alleen maar betekenis krijgen als sociaal werkers zich actief engageren voor de waarden en de visie van het sociaal werk.

Tijdens de algemene vergadering van de IFWS werden in verband met de globale definitie of sociaal werk volgende aanvullende moties aanvaard:

- *‘Geen enkel aspect van deze definitie zal geïnterpreteerd worden op een manier waarop deze zou interfereren met andere elementen van de definitie’*
- *‘Versterkingen op nationaal en/of regionaal niveau mogen nooit in strijd zijn met andere elementen in deze definitie of met de algemene geest van de definitie’*
- *‘Gezien de definitie van sociaal werk een kernelement is om de identiteit van een beroepsgroep te omschrijven zal een toekomstige revisie van deze definitie alleen aangevat worden na een grondige evaluatie van het implementatieproces en de noodzaak voor verandering. Er zullen in eerste instantie commentaren toegevoegd worden vooraleer er een wijziging van de definitie zal gebeuren.’*

Nota bij de vertaling

Dit is een proeve van vertaling met de bedoeling de geest van de definitie van het Global Social Work weer te geven en reflectie te stimuleren. De originele tekst blijft vanzelfsprekend aan te raden. Verder zijn er voor sommige concepten en woorden andere invullingen te bedenken of zullen er nog nieuwe concepten verschijnen die de geest van de originele tekst meer benaderen. Opmerkingen en suggesties zijn welkom op denoix@arteveldehs.be

The IASSW and IFSW are indebted to Denoix Kerger from Artevelde University Ghent, Belgium for this translation.